

## **ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

УДК 378:001.89-057.87

DOI: 10.12958/2227-2844-2020-1(332)-47-55

**Отравенко Олена Вікторівна,**

кандидат педагогічних наук, доцент; доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна.

yelenot@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8308-5895>

### **НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА ЯК СКЛADOVA ЯКІСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Наголосимо, що Стратегія розвитку Державної установи «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» на 2019 – 2025 рр. взяла курс на постійне вдосконалення змісту освіти, орієнтацію на новітні технології та методики навчання, максимальне використання в освітньому процесі сучасних інформаційно-комунікаційних систем, на студентоцентризм. Студентоцентроване навчання враховує різноманітність здобувачів освіти і їхні потреби, роблячи гнучкі навчальні траєкторії; підтримує відчуття автономності студента, одночасно забезпечуючи йому відповідний супровід і підтримку з боку викладача. Цифровий репозиторій ЛНУ імені Тараса Шевченка займає провідне місце серед репозиторіїв українських закладів вищої освіти (Стратегія розвитку Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, с. 7).

Отже, основними напрямками наукових досліджень у галузі освіти повинні стати реалізація різних нововведень, сучасних досягнень науки, передового досвіду із міжнародної співпраці, трендів розвитку освіти.

Проблему формування дослідницьких умінь студентської молоді та загальні питання організації наукової роботи студентів згідно вимог Болонського процесу розглядали у працях такі вчені, як: О. Дубасенюк, Н. Гавриш, С. Гончаров, В. Курило, О. Микитюк, С. Савченко, П. Прошкін, В. Шейко та ін. У сфері фізичного виховання і спорту в цьому напрямку активно працюють О. Ажиппо, Г. Грибан, Ж. Козіна, Т. Круцевич, Т. Лоза, Н. Москаленко, М. Носко, О. Отравенко, Н. Пангелова, О. Томенко, А. Цьось та ін. Аналіз наукової літератури з проблем організації науково-дослідної діяльності студентів, засвідчує про актуальність зазначеної проблеми.

Мета нашої статті – надати аналіз науково-дослідної роботи студентів як складової якісної професійної підготовки здобувачів вищої освіти.

За В. Прошкіним, науково-дослідна робота студентів – система

методів, засобів і заходів підготовки творчої особистості, формування ціннісного відношення до творчої діяльності, розвитку дослідницької компетентності й наукової творчості (Прошкін, 2009, с. 117).

З'ясовано, що основними проблемами в закладах вищої освіти є: недостатня профільна підготовка здобувачів освіти, невідповідність вимог, що висуваються до сучасного фахівця ринком праці та змісту навчання (знань, практичних умінь та професійних навичок) й навчально-методичного забезпечення; недосконала та переважно традиційна система методів навчання; оцінки рівня професійної підготовки фахівця, який не відповідає вимогам ринку праці та роботодавців; недосконалість і недостатність науково-методичного забезпечення моніторингу і контролю якості професійної підготовки фахівців, системи ефективних діагностичних методик для оцінки рівня професійної підготовки студентів (Отраченко, 2019, с. 223).

Отже, в першу чергу, для удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти необхідно враховувати досвід із міжнародної співпраці в галузі досліджень. За О. Кондур, участь у грантових програмах спільно із західними партнерами дає можливість не лише покращити матеріально-технічну базу закладів-учасників проєктів, а й сприяє підвищенню якості освітнього процесу та підготовки фахівців, розвитку партнерства, збільшення потенціалу вищої освіти. Грантова діяльність українських закладів вищої освіти посилилася завдяки участі України у програмі Еразмус+ Європейського Союзу на період 2014 – 2020 рр. з підтримки проєктів, партнерства, заходів з мобільності у сфері освіти (Кондур, 2019, с. 62).

Зокрема, Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» з 2017 року є учасником міжнародного проєкту MoPED: «Модернізація педагогічної вищої освіти з використання інноваційних інструментів викладання» (№ 586098-EPP-1-2017-1-UA-EPPKA2-SVNE-JP) програми ЄС Еразмус + KA2. У рамках цієї програми десятки українських викладачів та майбутніх учителів закладів загальної середньої освіти підвищили кваліфікацію, покращили цифрові компетенції. Викладачі навчально-наукового інституту фізичного виховання і спорту також прийняли участь у семінарах, тренінгах, конференціях та флешмобах.

Для підвищення якості теоретичної та методичної підготовки студентів О. Кошелевою, було запропоновано використовувати інтерактивні методи навчання, вибір яких обумовлюється вимогами професійної діяльності до розвитку психічних якостей. Студентам інформаційно-логічної групи спеціальностей науковець запропонувала використовувати методи аналізу конкретних ситуацій; студентам комунікативної групи – дискусійні методи; для творчо-образної – рольові, ситуаційні, ділові, навчальні ігри; для технічної – методи активізації сприйняття; для природничо-аграрної – пошукові та дослідницькі методи. Для формування мотиваційно-ціннісного ставлення

студентів до занять фізичною культурою, підвищення ефективності позааудиторних форм занять, вчена рекомендувала використовувати сучасні форми роботи, вибір яких для різних груп спеціальностей також обумовлювався їх можливістю розвивати якості, необхідні в майбутній професійній діяльності. Для студентів інформаційно-логічної групи спеціальностей – майстер-класи, квести, інтелектуальні клуби; для студентів комунікативної групи – тренінги, челленджи, PR-кампанії; для студентів технічної групи – акції, проектування, відеопрезентації; для студентів творчо-образної групи – флешмоби, творчі майстерні; для студентів природничо-аграрної групи – квести, марафони, батл-фести. (Кошелева, 2019, с. 204–205) Отже, такий підхід ми запропонували і студентам навчально-наукового інституту фізичного виховання і спорту, що дало можливість використання інтерактивних методів навчання на практичних заняттях зі студентами.

Слід зауважити, що наукова діяльність активно сприяє розвитку аналітичних, дослідних, творчих здібностей здобувачів вищої освіти. Наукова робота в освітньому процесі закладу вищої освіти передбачає виконання завдань студентами науково-дослідного характеру: написання рефератів, підготовка курсових, дипломних та магістерських робіт, виконання дослідницьких, творчих завдань в період педагогічної (виробничої) практики.

Основними формами науково-дослідної роботи, що виконуються здобувачами вищої освіти у позааудиторній роботі є:

- студентські наукові товариства;
- робота в творчій співдружності з викладачем;
- виконання наукових досліджень у період проходження педагогічної або науково-педагогічної (виробничої) практики;
- участь у конкурсах студентських наукових робіт та олімпіадах;
- участь у науково-практичних конференціях, вебінарах та семінарах різного рівня.

Підкреслимо, що всі матеріали, які одержано в процесі досліджень, обробляють, систематизують і оформлюють у вигляді наукової продукції: наукова стаття, наукова доповідь, наукове повідомлення, науковий звіт та ін. Кожен вид наукової продукції має відповідний стиль, структуру, логіку побудови та обсяг.

У науково-дослідній роботі велике значення для майбутнього фахівця має організація самостійної роботи студентської молоді, яка дозволяє сформувати стійку мотивацію до подальшої професійної діяльності, створити умови відповідальності, високої активності та самостійності здобувачів вищої освіти за науково-дослідну продукцію.

Основними критеріями оцінки дослідних робіт визнано дослідницький характер роботи, актуальність роботи, новизну дослідження, інноваційний підхід до досліджуваної теми, можливість впровадження результатів, її практична та / або теоретична значущість, грамотність і логічність викладу, відповідність змісту заявленої теми, якість презентації

результатів наукового дослідження, а також відповідність структури роботи загальноприйнятим вимогам для наукових праць. При цьому науково-дослідницька робота здобувачів вищої освіти може як доповнювати освітній процес, так і вестися паралельно йому (табл. 1).

*Таблиця 1*

**Напрямки науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти  
(за Бубновською, 2013) у модернізації автора**

<b>Напрямки роботи</b>	<b>Завдання</b>	<b>Приклад</b>
доповнює освітній процес	вивести здобувачів освіти за рамки освітнього процесу, навчити індивідуального, творчого навчання	участь здобувачів освіти в наукових конференціях різного рівня, наукових гуртках, семінарах, конкурсах, студентських олімпіад
паралельна освітньому процесу	наукова професіоналізація	участь у наукових дослідженнях, проведених науковими колективами кафедр: прикладні роботи за договорами, фундаментальні дослідження в рамках дисертацій

У навчально-науковому інституті фізичного виховання і спорту ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», навіть у складний період, як переміщений ЗВО, кафедрою теорії та методики фізичного виховання традиційно проводяться в рамках студентських Днів науки наукові конференції різного рівня: регіонального (2015), всеукраїнського (2016, 2017, 2018, 2019, 2020). На конференції студенти активно співпрацюють з широкою аудиторією, отримують можливість донести власні судження, набути досвіду, зробити відповідні висновки.

Студенти спеціальності «Середня освіта (Фізична культура)» кожен рік приймають участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт, показують високі результати (призові місця у 2015, 2017, 2018, 2019 та 2020 роках). В освітньому процесі студенти спеціальності «Середня освіта (Фізична культура)», що навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти вивчають навчальну дисципліну «Основи наукових досліджень», підвищують свої знання та формують дослідницькі навички. На четвертому курсі студенти пишуть та захищають курсові роботи.

Державна підсумкова атестація на другому (магістерському) рівні здійснюється у формі захисту магістерської роботи та комплексного кваліфікованого іспиту. На виконання магістерської роботи у навчальному плані – 1,5 роки навчання відводиться 900 годин (30 кредитів ECTS) та 45 годин (1,5 кредита на захист магістерської роботи). Фахова підготовка здобувача освіти другого (магістерського) рівня спрямована на озброєння його необхідними знаннями, уміннями і навичками науково-дослідної діяльності (Отраченко, 2016, 2017).

Отже, робота в науковому колективі, творчій групі сприяє професійному саморозвитку, самовизначенню, формуванню і

самореалізації особистісних і творчих здібностей здобувачів освіти.

На нашу думку, якість професійної підготовки здобувачів у закладах вищої освіти являє собою системно-цілісну єдність її процесуальних та результативних характеристик, ознакою якої виступає професійно-особистісне зростання майбутніх фахівців, здатних до плідної професійної праці, творчої взаємодії, готових до інноваційної діяльності та творчого нарощування дослідницького потенціалу, бути конкурентоспроможними фахівцями з урахуванням сучасних вимог ринку праці (Отравенко, 2017).

**Висновки.** Таким чином, науково-дослідницька діяльність здобувачів освіти є органічним поєднанням і продовженням навчальної роботи і ефективним засобом об'єктивного впливу, реалізації науково-дослідних здібностей, активізації пізнавальної діяльності, які стануть в нагоді в подальшій професійній діяльності. Зауважимо, що процес якісної підготовки майбутніх фахівців до наукової роботи буде результативним, якщо здобувачі освіти будуть залучені в різноманітні форми науково-дослідницької діяльності: участь у науково-практичних конференціях різного рівня, семінарах, вебінарах, конкурсах, олімпіадах, тренінгах та ін. Тому протягом усього періоду навчання здобувачів освіти необхідно системно і цілеспрямовано здійснювати консультативну допомогу майбутнім фахівцям у виконанні творчих проєктів, написанні тез, статей, наукових робіт; створювати творчі групи з урахуванням наукових інтересів, здібностей, можливостей і досвіду наукової роботи студентської молоді; озброювати їх методикою наукової роботи; заохочувати творчу діяльність і самостійність молодих дослідників при вирішенні наукових проблем.

У подальшій роботі буде удосконалено алгоритм роботи зі студентами у науковому гуртку та самостійній роботі студентів.

### **Список використаної літератури**

- 1. Стратегія** розвитку Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» 2019–2025. Режим доступу: [http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2019/10/Strategiya-rozvitku-LNU\\_2019-2025.pdf](http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2019/10/Strategiya-rozvitku-LNU_2019-2025.pdf).
- 2. Прошкін В.** Основні підходи до визначення поняття «науково-дослідна робота студентів». *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. 2009. Вип. 2 (5). С. 114–117.
- 3. Отравенко О. В.** Інноваційні методи навчання як основа якісної професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури. *Open educational e-environment of modern University, special edition*. 2019. С. 222–230.
- 4. Кондур О. С.** Система професійної підготовки майбутніх фахівців із якості освіти у ЗВО: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ, 2019. 532 с.
- 5. Кошелева О. О.** Оптимізація організаційно-методичних умов системи фізичного виховання у закладах вищої освіти: дис. ... канд. наук з фіз. вих. та спорту: 24.00.02. Дніпро, 2019. 288 с.
- 6. Бубновская О. В.** Научное исследование как форма организации самостоятельной работы студента *Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований*.

2013. № 11-2. С. 62–65. URL: <https://applied-research.ru/ru/article/view?id=4423> (дата обращения: 11.04.2020).

**7. Отравенко О. В.** Методика підготовки магістерської роботи і порядок захисту: навчально-методичний посібник для слухачів магістратури 014:11 Середня освіта «Фізична культура». Старобільськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка», 2016. 164 с.

**8. Отравенко О. В.** Методика написання курсових та дипломних робіт: методичний посібник для студентів 4 курсу денної та заочної форм навчання спеціальності 014.11 «Середня освіта. Фізична культура» або напряму підготовки 6.010201 «Фізичне виховання». Старобільськ, 2017. 134 с.

**9. Отравенко О. В.** Інноваційні технології як засіб модернізації якісної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2017. № 3 (308), С. 55–62.

### References

**1. Stratehiia** rozvytku Derzhavnoho zakladu «Luhanskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka» 2019-2025 [Development Strategy of Taras Shevchenko Luhansk National University 2019–2025]. Rezhym dostupu: [http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2019/10/Strategiya-rozvitku-LNU\\_2019-2025.pdf](http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2019/10/Strategiya-rozvitku-LNU_2019-2025.pdf). [in Ukrainian].

**2. Proshkin, V.** (2009). Osnovni pidkhody do vyznachennia poniattia «naukovo-doslidna robota studentiv» [Basic approaches to the definition of «research work of students»]. *Naukova skarbnitsia osvity Donechchyny*, 2 (5), 114-117 [in Ukrainian].

**3. Otravenko, O. V.** (2019). Innovatsiini metody navchannia yak osnova yakisnoi profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia fizychnoi kultury [Innovative teaching methods as a basis for quality professional training of future physical education teachers]. *Open educational e-environment of modern University, special edition*, 222-230 [in Ukrainian].

**4. Kondur, O. S.** (2019). Systema profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv iz yakosti osvity u ZVO [The system of professional training of future specialists in the quality of education in the Free Economic Zone]. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

**5. Kosheleva, O. O.** (2019). Optyimizatsiia orhanizatsiino-metodychnykh umov systemy fizychnoho vykhovannia u zakladakh vyshchoi osvity [Optimization of organizational and methodological conditions of the system of physical education in higher education institutions]. *Candidate's thesis*. Dnipro [in Ukrainian].

**6. Bubnovskaia, O. V.** (2013). Nauchnoe yssledovanye kak forma orhanyzatsyyi samostoiatelnoi raboty studenta [Scientific research as a form of organization of student independent work]. *Mezhdunarodnyi zhurnal prykladnykh y fundamentalnykh yssledovanyi*, 11-2, 62-65. Retrieved from <https://applied-research.ru/ru/article/view?id=4423> (data obrashcheniya: 11.04.2020) [in Russian].

**7. Otravenko, O. V.** (2016). Metodyka pidhotovky mahisterskoi roboty i poriadok zakhystu [Methods of preparation of master's work and the order of protection]. Starobilsk: Vyd-vo DZ «LNU im. Tarasa Shevchenka» [in Ukrainian].

**8. Otravenko, O. V.** (2017). Metodyka napysannia kursovykh ta diplomnykh robit [Methods of

writing term papers and dissertations]. Starobilsk [in Ukrainian].  
**9. Otravenko, O. V.** (2017). Innovatsiini tekhnolohii yak zasib modernizatsii yakisnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury [Innovative technologies as a means of modernization of quality training of future physical education teachers]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka*, 3 (308), 55-62 [in Ukrainian].

**Отравенко О. В. Науково-дослідна робота як складова якісної професійної підготовки здобувача вищої освіти**

У статті основну увагу приділено стратегічному розвитку закладів вищої освіти щодо науково-дослідницької діяльності студентської молоді, вдосконаленню змісту освіти, орієнтацію на новітні технології та методики навчання, максимальне використання в освітньому процесі сучасних інформаційно-комунікаційних систем на засадах студентоцентризму.

*Мета* нашої статті – розглянути науково-дослідну роботу студентів як складову якісної професійної підготовки здобувачів вищої освіти.

Наукова діяльність активно сприяє розвитку аналітичних, дослідних, творчих здібностей здобувачів вищої освіти. Наукова робота в освітньому процесі закладу вищої освіти передбачає виконання завдань студентами науково-дослідного характеру: написання рефератів, підготовка курсових, дипломних та магістерських робіт, виконання дослідницьких, творчих завдань в період педагогічної (виробничої) практики.

*Висновки:* Науково-дослідницька діяльність здобувачів освіти – є органічним поєднанням і продовженням навчальної роботи і ефективним засобом об'єктивного впливу, реалізації науково-дослідних здібностей, активізації пізнавальної діяльності, які стануть в нагоді в подальшій професійній діяльності. Якість професійної підготовки здобувачів у закладах вищої освіти являє собою системно-цілісну єдність її процесуальних та результативних характеристик, ознакою якої виступає професійно-особистісне становлення майбутніх фахівців, здатних нарощувати творчий та дослідницький потенціал, бути конкурентоспроможними фахівцями з урахуванням сучасних вимог ринку праці. Процес якісної підготовки майбутніх фахівців до наукової роботи буде результативним, якщо здобувачі освіти будуть залучені в різноманітні форми науково-дослідницької роботи: участь у конференціях, семінарах, конкурсах, олімпіадах, тренінгах та ін. Тому протягом усього періоду навчання здобувачів освіти необхідно системно і цілеспрямовано здійснювати консультативну допомогу майбутнім фахівцям у виконанні творчих проєктів, написанні тез, статей, наукових робіт; створювати наукові товариства з урахуванням наукових інтересів, здібностей, можливостей і досвіду наукової роботи студентської молоді; озброювати їх методикою наукової роботи; заохочувати творчу діяльність і самостійність молодих дослідників при вирішенні наукових проблем.

*Ключові слова:* науково-дослідна робота, якість професійної підготовки, здобувач, заклад вищої освіти.

**Отравенко Е. В. Научно-исследовательская работа как составляющая качественной профессиональной подготовки соискателя высшего образования**

В статье основное внимание уделено стратегическому развитию высших учебных заведений по научно-исследовательской деятельности студенческой молодежи, совершенствованию содержания образования, ориентацию на новейшие технологии и методики обучения, максимальное использование в образовательном процессе современных информационно-коммуникационных систем на основе студентоцентризма.

Цель нашей статьи – рассмотреть научно-исследовательскую работу студентов как составляющую качественной профессиональной подготовки соискателей высшего образования.

Научная деятельность активно способствует развитию аналитических, исследовательских, творческих способностей соискателей высшего образования. Научная работа в образовательном процессе учреждения высшего образования предусматривает выполнение заданий студентами научно-исследовательского характера: написание рефератов, подготовка курсовых, дипломных и магистерских работ, выполнение исследовательских, творческих задач в период педагогической (производственной) практики.

*Выводы:* Научно-исследовательская деятельность соискателей образования является органическим сочетанием и продолжением учебной деятельности, эффективным средством объективного влияния, реализации научно-исследовательских способностей, активизации познавательной деятельности, которые пригодятся в дальнейшей профессиональной деятельности. Качество профессиональной подготовки соискателей в учреждениях высшего образования представляет собой системно-целостное единство ее процессуальных и результативных характеристик, признаком которой выступает профессионально-личностное становление будущих специалистов, способных наращивать творческий и исследовательский потенциал, быть конкурентоспособными специалистами с учетом современных требований рынка труда. Процесс качественной подготовки будущих специалистов к научной работе будет результативным, если соискатели образования будут вовлечены в различные формы научно-исследовательской работы: участие в конференциях, семинарах, конкурсах, олимпиадах, тренингах и др. Поэтому в течение всего периода обучения соискателей образования необходимо системно и целенаправленно осуществлять консультативную помощь будущим специалистам в выполнении творческих проектов, написании тезисов, статей, научных работ; создавать научные общества с учетом научных интересов, способностей, возможностей и опыта научной работы студенческой молодежи; вооружать их методикой научной работы; поощрять творческую деятельность и самостоятельность молодых исследователей при решении научных проблем.



*Ключевые слова:* научно-исследовательская работа, качество профессиональной подготовки, соискатель, учреждение высшего образования.

**Otravenko O. Research Work as a Component of High-Quality Vocational Training for Higher Education Applicants**

The article pays considerable attention to the strategic development of higher education institutions in the research activities of student youth, improvement of the content of education, focus on the latest technologies and teaching methods, maximum use of modern information and communication systems in the educational process based on student-centeredness.

*The aim* of our article is to consider students' research work as a component of high-quality vocational training in higher education applicants.

Scientific activity provides strong support for the development of analytical, research and creative abilities in higher education applicants. Scientific work in the educational process of a higher education institution stipulates the fulfillment of research tasks by students: writing of abstracts, preparation of course, diploma and master's works, performance of research, creative tasks in the period of teaching practice (traineeship).

*Conclusion:* Research work of applicants in education is an organic combination and continuation of educational work and an effective means of objective influence, the implementation of research abilities, the activation of cognitive activities, which will be useful in further vocational activity. The quality of vocational training of applicants in higher education institutions is a systemic and holistic entity of its procedural and productive characteristics, which is a sign of vocational and personal development of future specialists, capable of increasing their creative and research potential, to be competitive professionals in the light of current labor market requirements. The process of qualitative preparation of future specialists for the scientific work will be efficient if the educationalists are involved in various forms of research work: participation in conferences, seminars, contests, Olympiads, trainings, etc. Therefore, during the whole period of study of the educational recipients, it is necessary to provide systematic and purposeful advisory assistance to future specialists during the preparation of creative projects, writing abstracts, articles, scientific works; to create scientific communities taking into account scientific interests, abilities, opportunities and experience in scientific work of student youth; to equip them with the methods of scientific work; to encourage the creative activity and independence of young researchers in solving scientific problems.

*Key words:* research work, quality of vocational training, applicant, institution of higher education.

Стаття надійшла до редакції 02.01.2020 р.

Прийнято до друку 27.01.2020 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.